

GEOGRAFIA

5ª CLASSE
LIVRO DE AULA DE GEOGRAFIA

Sätt press på alla regeringar

Världen är rörande enig, åtminstone i ord, om hur viktigt det är med utbildning.

Men i praktiken går det alldeles för långsamt framåt och det blir därför allt viktigare att sätta press på regeringar, beslutsfattare och biståndsgivare.

I april är ett sådant tillfälle när kampanjen "Utbildning för alla" drar i gång över hela världen. I år fokuserar den på flickors skolgång.

År 2000 enades FN:s alla medlemsstater om de åtta millenniemålen för att minska fattigdomen i världen. Två av dem rör utbildning: Både flickor och pojkar i hela världen ska kunna avsluta en grundläggande skolgång samt all könsdiskriminering i grundläggande utbildning ska avskaffas till 2005, alltså i år, och inom all utbildning ska sådan ojämlikhet avskaffas till 2015.

På FN:s konferens om utbildning i Dakar år 2000 myntades begreppet "Utbildning för alla" när 160 länder undertecknade sex mål som ska vara uppnådda 2015. De handlade om utbyggd förskola, gratis och obligatorisk utbildning, stöd till ungdomars och vuxnas lärande, ökad andel läs- och skrivkunniga, avskaffad diskriminering pga kön inom utbildning och förbättrad utbildningskvalitet.

Och det gavs ett löfte att inget land skulle hindras i sina försök att ge utbildning till alla bara för att resurser saknas.

Men hur har det gått?

Enligt Unesco, som följer utvecklingen kontinuerligt, sjunker visserligen antalet barn som inte går i skolan men takten är för långsam för att målet ska nås till 2015. Fortfarande är det minst 103 miljoner barn som inte går i skolan. Många barn slutar skolan innan femte klass.

I en tredjedel av alla världens länder har mer än var fjärde elev slutat skolan innan klass fem. Minst 140 miljoner barn lämnar skolan utan att kunna läsa och skriva.

Många lärare har en mycket bristfällig utbildning. En studie av sju länder i södra Afrika visar att lärare ofta har lika dåliga kunskaper i matte som sina elever. Klasserna är ofta mycket stora och 60 elever per lärare är inte ovanligt. Bristen på lärare är dessutom stor.

22 länder i Afrika söder om Sahara beräknas ha mycket långt kvar till de uppsatta målen.

Ett av de länder som satsar på utbildning och har kommit en bra bit på väg är Sydafrika. *Nelson Mandela Foundation* har undersökt skolförhållandena på den sydafrikanska landsbygden. Man fann att

- 65 procent av alla skolbarn säger att det inte finns någon hemma som är tillräckligt utbildad för att kunna hjälpa dem med läxorna
- 14 procent av skolbarnen inte äter frukost innan de går till skolan
- 45 procent av de undersökta skolorna har dricksvatten tillgängligt, 71 procent har toaletter och 43 procent elektricitet
- 76 procent saknar fungerande fönster och dörrar
- 22 procent har telefon och 4 procent fax

Denna skolstandard gäller alltså för ett land som redan höjt kvaliteten.

Målet missas i år

När det gäller målet att avskaffa könsdiskriminering i grundläggande utbildning till 2005 står det helt klart att man missar det grovt. Fortfarande är närmare 60 procent av de barn som inte går i skolan flickor. Ju högre upp i klasserna man kommer desto fler flickor är det som hoppar av, bland annat på grund av graviditet, långa avstånd till skolan och tidiga giftermål.

Hiv/aids har också stor inverkan. Vid sjukdom i familjen är det ofta flickorna som får ta hand om hushållet. När familjen får minskad inkomst är det flickorna som tas ur skolan.

Snabbspåret

Världsbanken och IMF lanserade år 2002 ett så kallat snabbspår, Fast Track Initiative, för vissa länder att snabbare nå målet om allmän skolgång år 2015. Flera biståndsgivare ska samarbeta i de 12 länder som kvalificerar sig bland annat genom att ha en fattigdomsstrategi. Moçambique är det enda land i södra Afrika som kommit med i programmet.

Det riktas en hel del kritik mot FTI, bland annat att länder med de största behoven lämnas utanför snabbspåret och att Världsbanken får ytterligare ett instrument att reglera nationella budgetar och riktlinjer. Dessutom anses programmet inriktas på kvantitet istället för att satsa på kvalitén i utbildning.

Det ifrågasätts också att samtliga länder ska ha samma regler rörande antalet elever och lärare, lärarlöner och barn per klassrum istället för att ta hänsyn till behoven i varje enskilt land.

Inte minst kritiserar FTI för att det saknas

pengar, i år rör det sig om 231,5 miljoner dollar för projektets första tio länder.

Låga lärarlöner

Global Campaign for Education, som ligger bakom kampanjen i april, menar att biståndsgivarna inte vill se att den största kostnaden för millenniemålen antagligen är lärarlönerna. 70–90 procent av utbildningsbudgeten kan utgöras av lärarlöner vilket givarna anser vara alldeles för mycket. Därför läggs lärarlönerna inom FTI på mycket låg nivå. Tvånget på regeringarna att hålla nere lönekostnaderna gör att de inte anställer fler lärare för att inte överstiga den rekommenderade nivån på 3,5 procent av BNP.

I Moçambique behöver man anställa 10 000 nya lärare i år, men finansministeriet, under press ifrån IMF tillåter max 4 000 nya lärare. Efter starka protester gav dock regeringen vika och går emot IMF:s riktlinjer för att anställa 5 000 extra lärare.

Realistiska mål

Har millenniemålen någonsin varit realistiska?

– De är inte realistiska om givarna håller sina löften om bistånd. Men det är så att i 100 länder har man fortfarande kvar skolavgifter som kan vara allvarliga hinder för skolgång, säger Anne Jellema på högkvarteret för *Global Campaign for Education* som ligger i Sydafrika. Och det är givarna som avgör om avgifterna blir kvar.

Hon säger att FTI är den hittills bästa mekanismen för att fattiga länder ska garanteras pengar om de tar bort skolavgifterna. När man tar bort dem kommer barnen att översvämma skolorna och behoven av både fler skolor och lärare ökar. Men om man inte säkert vet om man får ekonomiskt bistånd blir avgifterna kvar.

Utbildning är en mänsklig rättighet, en förutsättning för demokrati, en väg ut ur fattigdom. Alltför många människor förnekas denna rättighet. Så kommer det fortfarande att vara om tio år när nästa mål kommer att missas. Därför är det viktigt att driva kravet på utbildning för alla. Att sätta press på alla regeringar att göra verklighet av sina vackra ord. Det gavs år 2000 ett löfte att inget land skulle hindras i sina försök att ge utbildning till alla bara för att resurser saknas. Det löftet måste hållas.

KERSTIN BJURMAN

Läs mer:

www.afrikagrupperna.se

www.campaignforeducation.org

www.unesco.org

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.